alles geheel buiten Jezus omgaat, en met het wee u! dat Jezus tegen de Pharizeeën slingerde, niets, niets hoegenaamd te maken heeft. Het laat alles op zich zelf, al te zaam, geen anderen inruk achter, dan alsof èn Jezus verschijning èn der Joden ondergang twee geheel op zich zelf staande gebeurtenisse zijn, waartusschen elk oorzakelijk verband volstrekt ontbreekt. Wel Jezus zag dit verband. Hij heeft in roerende taal en met onweerstaanbare klem op dit rechtstreeksch en alles beheerschend verband gewezen. Maar de Joden ontwaarden er niets van. Wel is er van hen verdrukking tegen de kleine Christen-gemeente uitgegaan. Apostelen zijn door Joodsche vorsten gedood. Onder Bar Chochba is zelfs rechtstreeks een vervolging tegen de Christenen uitgebroken. Maar toch, de principieele vervolging van Christus' Kerk is straks reeds op de heidenen overgegaan. Te Rome is Petrus gekruisigd, en naar de overlevering zegt, ook Paulus. Onder Nero is de niets sparende vervolging van alle Christenen begonnen, en zulks niet om de Joden te believen, maar om weerstand te bieden aan het geestelijk initiatief, dat in der Christenen weigering om in den Keizer een God te eeren, zoo principieel uitkwam. Niet met de Diaspora, maar met de Heidensche macht zal tot op Constantijn den strijd op leven en dood door al wie Christus aanhing moeten volstreden worden. Langs de Joden gaat dit alles heen, het schijnt alles buiten hen om te gaan. En zoo staat het onder de hedendaagsche Joden nog.

Doch juist hiertegenover blijft het feit onherroepelijk getuigen, dat, zooals Jezus het lot van den Joodschen staat geteekend heeft, het zoo, niet ten deele slechts, maar algeheellijk, is uitgekomen. En dat onder alle volksworsteling die der Joden ondergang bewerkt heeft, Jezus profetische getuigenis de macht is gebleken, die elk weer opstaan aan de Joden onmogelijk maakt.

Dit nu zoo zijnde, ligt de conclusie die we hieruit te trekken hebben, voor de hand.

Na zijn verrijzenis is Jezus ten hemel gevaren. In den hemel der hemelen is hij gezeten aan Gods rechterhand. Met die macht bekleed, is hem een naam gegeven, welke is boven allen naam, zoodat nu in Jezus naam te buigen heeft alle knie dergenen die in den hemel, en die op de aarde en die onder de aarde zijn, en alle tong heeft te belijden, dat Christus thans *de Heere*, tot heerlijkheids Gods des Vaders is. Dit nu wordt ons nader alzoo uitgebeeld, dat Christus, nadat hij ten hemel voer, alsnu zit *als Koning*, dat hij als Koning *heerscht*, en dat die heerschappij door gaat, totdat eens alle zijn vijanden aan zijn voeten onderworpen zullen zijn. Ook de Joden, met hun volksstaat, zijn alzoo van de ure van de Hemelvaart af, aan den Christus onderworpen geweest. Hij is het, die van uit den hemel het lot van de Joden geleid heeft, en zoo moet als derde groote daad van den Christus na de Hemelvaart, de ondergang van Jerusalem en van den Joodschen volksstaat voor ons vast staan. Eerst heeft Jezus van uit den hemel den Heiligen Geest uitgestort. In de tweede plaats heeft hij Saul op den weg naar Damascus tot zijn apostel gemaakt. En in de derde plaats heeft hij ook aan de Joden het ontzettend oordeel voltrokken, dat in zijn *Wee u* over de Pharizeeën geprofeteerd lag.

Dr. A. K.

„Het licht is zoet".

> Voorts het licht is zoet, en het is den oogen goed, de zon te aanschouwen. Pred. 11 : 7.

Tweeerlei is het licht. Er is een licht dat ons zienlijk oog bestraalt, en er is een veel hooger licht dat straalt in het verborgen oog onzer ziel.

Dat eerste licht schiep God in zijn Almacht, toen het heette: God sprak: Daar zij licht en daar was licht. En dat tweede licht, 't licht der ziel, was in de wereld gekomen, toen Jezus van Nazareth het uitriep: »Ik ben het licht der wereld«, en reeds Simeon, met het kindeke Jezus in zijn armen, in den tempel geloofd had van »een licht tot verlichting der Heidenen en tot heerlijkheid van 't volk in Israel«.

Tegenover het *licht* nu staat de *duisternis*. Bij vollen dag worden we door het licht van de levenszon bestraald, maar de nacht wikkelt ons in donkerheden.

En zoo nu ook geestelijk. Dringt het geestelijk licht in onze ziel door, dan gaat de eeuwige morgen voor ons op. Maar ook, daalt over onze ziel de nacht van twijfel en van zonde, dan is het de duisternis, waar onze ziel in wegkwijnt.

Nu zijn we voor het licht geboren, op het licht is ons oog aangelegd, voor het licht zijn we geschapen, maar in het zienlijke en zinlijke leven is toch evenzoo de nacht ons toebeschikt. En al roept nu de Prediker in stille bewondering uit, dat bij het omwandelen in de lentepracht der natuur het licht zoet is, toch kennen we niet minder dagen in ons leven, dat omgekeerd de duisternis door ons begeerd werd, en het donker van de nacht ons zoet was.

Ons leven ligt nu eenmaal gedeeld. In den morgen, als we van onze legersteden verrijzen, is er levenskracht en levensmoed, en doet 't licht dat in ons slaapvertrek valt, ons weldadig aan. Dan is het licht ons zoet. Maar is de dag allengs voorbij gegaan, en raakt de kracht uitgeput, dan komt de begeerte naar stille rust van zelf, dan grijpt ons de begeerte naar slaap aan, en dan is niet het licht, maar juist de donkerheid ons zoet geworden. Wie in zal slapen, sluit liefst de vensterluiken; wie in den morgen opwaakt, stoot ze open.

Maar geheel anders is het in de geestelijke sfeer.

Wiens zielsoog het licht Gods mocht opvangen, en eens het geestelijk zoet van Gods zalige aanschouwing gesmaakt heeft, zal noch ooit mat noch ooit moede worden, diens zielsoog taalt naar geen slaap meer, maar verlustigt zich in de Fontein van het eeuwige licht met onveranderlijk geneugte.

In uw aardsche leven hoort de gestadige afwisseling van dag en nacht. Voor het leven in het paradijs zelfs was de ordinantie van inslapen en ontwaken ingesteld. Maar in het Vaderhuis is 't een eeuwige morgen. En daarom in dit Vaderhuis is een nooit eindigend genieten in het zoet van het eeuwige licht.

Alleen maar, was zoo die tweezijdige ordinantie Gods hier op aarde dag en nacht in gestadige wisseling, en onder de Engelen Gods en zoo ook onder de uitverkorenen in het Vaderhuis de nooit ondergaande glans van den eeuwigen morgen, met de vooruit-genieting ervan reeds in dit tijdelijk aanzijn, breuke kwam in die ordinantie door onze breuke met God.

Reeds in dit aardsche leven bespeurt ge dit.

Zie 't maar in dagen van krankheid. Al poogt ge u dan eerst ook nog op te houden en op de been te blijven, als de krankheid in u aanhoudt, en de ziekte uw levensmoed ondermijnt, dan geeft ge het ten leste toch op, en wordt de drang om 't bed op te zoeken, allengs onweerstaanbaar. En als ge dan door de goede lieve zorge der uwen, al was het midden op den dag, op uw legerstede ligt neergevlijd, dan zou 't geroep: »'t Licht is zoet", u ganschelijk niet meer toelachen, en is een eerste vraag die ge tot uw verpleegster richt: Doe toch 't gordijn aan 't venster wat dicht. Het sterke licht hindert me zoo.

Juist 't omgekeerde alzoo.

Toen ge wel en in uw volle kracht waart, lust in 't licht en een genieten in den glans, die over heel de natuur lag geworpen, en daarom dankbaar beleden: Hoe zoet is toch 't licht dat God ons schonk. Maar bij krankheid, en op 't ziekbed, de bede aan de uwen, om de gordijnen te laten neerdalen, en de vensters te beletten dat ze het licht zullen doorlaten.

Zoet 't licht toen alles wel liep; maar 't licht in 't zwakke oog niet kunnen verdragen, als ziekte ons ter neerwerpt.

Het licht hoort bij onzen welstand, de donkerheid is ons zoet als we ons in onze levenskracht gebroken gevoelen.

In het Paradijs 't licht altoos zoet, van den morgen dat de zon opging, tot in den avond als de zon weer onderdook, omdat in het paradijs geen plage van krankheid was.

In ons door zonde gebroken leven daarentegen, 't licht door het oog opgevangen in den dag van 't volle levensgenot, maar datzelfde licht geschuwd en gemeden, als krankheid de harmonie in ons aanzijn brak.

En breng dit nu over op 't geestelijk licht.

Vóór den val in het Paradijs heel het licht Gods onhelemmerd en zalig in de ziel indringend, en dat licht zoet. Maar nauwelijks is 't Satan gelukt ons zielsoog te verwonden, of 't licht Gods, dat nog op het gewonde oog straalt, doet pijn, en de gevallen mensch verbergt zich, om zich aan het uitstralend licht van zijn God te onttrekken.

Uit alle profetie van de heerlijkheid die ons in 't Vaderhuis wacht, een tinteling ons toestralend van heilige harmonie, indien 't zielsoog ganschelijk genezen zal zijn, en 't zalige licht van Gods tegenwoordigheid er weer door wordt opgevangen.

Zoekt 't eene licht in het Paradijs, en zoekt, in nog heiliger zin, het licht dat eens onze eeuwige genieting zal zijn.

Maar tusschen die beiden in ligt de gebroken toestand.

Met verschil.

Er zijn er dan, die voor het geestelijk licht uit God het zielsoog ganschelijk sluiten, en geen anderen lichtglans zoeken dan die uit de wereld hun toestraalt. Er zijn er anderen, die althans zich inspannen, om zich aan den onheiligen glans der wereld te ontworstelen, en soms oogenblikken kennen, dat ze in het licht van Boven genoten. En, zij 't al in geringer aantal, er zijn er toch ook, die 't licht Gods opvangen, om 't nimmer geheel uit 't zielsoog te verliezen.

Maar strijd en worsteling blijft 't hier beneden. Ons zielsoog is voor het verdragen van het eeuwige licht nog te zeer verzwakt. Dan sluit 't voor een wijle, om weer de kracht te hernieuwen, en ziet dan nogmaals op, nabij God, Gode in het aangezicht.

Zoo wordt de geestelijke nacht al korter, de dag van uw geestelijk leven steeds langer. Van een Johannes verstaat ge het, hoe hij allengs bijna geen geestelijken nacht meer kende, en schier elken morgen bij 't geestelijk licht ontwaakte, en elken avond in het geestelijk licht met zijn gedachten inging en zoo insliep.

Maar al durft geen onzer zich met dezen apostel, dien Jezus zoo liefhad, op een lijn stellen, de aanzet van den eeuwigen morgen moet toch ook in u reeds hier op aarde gekend worden.

Nog telkens wolken die opkomen en den lichtglans voor ons breken, maar *nacht* in de ziel verduistert in Gods kind het Godzoekend geloof niet meer.

Dr. A. K.

Amsterdam, 28 Mei 1915.

Het Regeeringsvoorstel om een tijdelijken gezant te benoemen bij het Vaticaan, met het oog op de belangrijke positie, die naar men verwacht de Paus bij de a.s. vredesonderhandelingen zal innemen, heeft in sommige Hervormde kringen het vuur van het antipapisme weer hoog doen opvlammen.

Protestvergaderingen worden gehouden. Petities worden naar de Tweede Kamer verzonden om dit voorstel niet aan te nemen. Een anti-roomsche actie wordt weer in 't leven geroepen. Het heet, dat het Protestantsche karakter onzer natie op het spel staat en dat we gevaar loopen onder Rome's heerschappij te komen.

Was nu het doel van de Regeering om een permanent gezantschap bij den Paus als *Hoofd der Roomsch-Katholieke Kerk* te vestigen, zoo zou een dergelijke protestbeweging ook onze sympathie hebben.

Hiervan is echter, gelijk de Regeering uitdrukkelijk verklaard heeft, geen sprake. Ze verklaarde, dat het hier een tijdelijken maatregel geldt, die alleen ten doel heeft om op de hoogte te blijven van eventueele pogingen om tot vredesonderhandelingen te komen en daarbij ook Nederlands invloed te doen gelden.

Of de Paus metterdaad de aangewezen persoon zal blijken om als vredesmiddelaar tusschen de volkeren op te treden, is een vraag, die we niet kunnen beantwoorden. Nu ook Italië zich in den strijd gemengd heeft en dientengevolge de Duitsche en Oostenrijksche gezant het Vaticaan verlaten hebben, schijnt de invloed, die van het Vaticaan kan uitgaan, niet versterkt te wezen. Maar dit raakt een politiek vraagstuk, waarover onze Regeering alleen voldoende kan oordeelen. En wanneer ze verklaart, dat het tijdelijk gezantschap aan het Vaticaan onder de tegenwoordige omstandigheden een politiek belang is voor ons vaderland, dan heeft men in die verklaring te berusten.

Want hoeveel bezwaren men als Protestant ook moge hebben tegen den Paus als zich noemend Hoofd der Christelijke Kerk, toch zal niemand ontkennen, dat de Paus over een machtigen invloed beschikt en het een zegen zou wezen voor Europa en voor heel de wereld, wanneer het metterdaad hem gelukte aan dezen schrikkelijken oorlog een einde te maken.

Onze Protestantsche Kerken bezitten nu eenmaal niet een centraal gezaghebbend orgaan, waarvan zulk een invloed kan uitgaan. Des te meer echter zouden we het daarom op prijs stellen, wanneer de eer van als vredesbemiddelaar tusschen de volkeren op te treden, niet uitsluitend aan den Paus ten deel viel, maar naast den Paus daarbij ook een plaats toekwam aan onze Koningin, die als Protestantsche vorstin het Protestantisme kan gerekend worden te vertegenwoordigen.

En juist dat kan wellicht het best bereikt worden, wanneer de Regeering door een tijdelijk gezantschap bij het Vaticaan voeling blijft houden met elke actie tot vredesbemiddeling, die van den Paus uitgaat.

De kinderen des Verbonds.

I.

Niet genoeg kan telkens weer de aandacht der gemeente gevestigd worden op het heerlijke feit, dat naar de vaste ordinantie Gods ook onze kinderen tot het Verbond der genade behooren en daarom recht hebben op al de schatten en weldaden, in dit Verbond aan Gods volk geschonken. Heel de Schrift legt hier telkens getuigenis van af, en er zijn weinig waarheden, die zoo klaar en duidelijk geopenbaard zijn geworden als deze. En de gemeente, die uit deze waarheid niet *leeft*, verstaat ook niet den rijkdom der barmhartigheid Gods, die niet alleen over ons, maar ook over ons zaad zich wilde ontfermen.

Op dat *zaad* wordt altoos weer de nadruk gelegd. Reeds bij de eerste openbaring van het Genadeverbond aan Abraham, den vader der geloovigen, luidt de belofte Gods: Ik zal uw God zijn en de God van *uw zaad*. Zelfs kan men achter deze belofte Gods bij de sluiting van het Genadeverbond, aan Abraham geschonken, nog teruggaan tot de eerste belofte in het Paradijs, de moederbelofte, waarin heel het Evangelie in kiem reeds lag opgesloten. Want ook in deze belofte is van het *zaad* sprake. »Ik zal vijandschap zetten, zegt God de Heere tot de slang, die den mensch verleid heeft, tusschen u en deze vrouw en tusschen uw zaad en *haar zaad*«. Daarin, in dat zetten van vijandschap, ligt reeds de eerste aankondiging van de genade, van het verbond, dat God met den mensch sluiten wil. Want den mensch, die door zijn val bondgenoot van Satan geworden is in diens onheiligen krijg tegen God den Heere, en daardoor *vijand van God*, wacht niet anders dan het oordeel en de verdoemenis. En als God de Heere nu terstond na den val komt om als straf over Satan uit te spreken, dat Hij dit onheilig verbond verbreken en te niet zal doen, want dat Hij vijandschap zetten zal tusschen Satan en den mensch, dien hij verleid heeft, dan blijkt juist daaruit, dat God de Heere nog gedachten des ontfermens over dien schuldigen mensch heeft, en dat Hij hem niet verdoemen maar redden wil, want wie weer vijand wordt van Satan, wordt daardoor tegelijk ook weer vriend van God den Heere. Het verbond, dat God met Adam sloot, maar dat door diens ontrouw verbroken was, wordt dus door de genade Gods weer hersteld. En de vastigheid van dit nu onwankelbaar geworden verbond met God, dat niet meer van onze trouw, maar van de genade Gods afhangt, want God zegt: *Ik* zal vijandschap zetten, blijkt daaruit, dat dit verbond niet alleen met Eva, de eerst verleide en gevallene, gesloten wordt, maar ook met haar *zaad*, het kroost dat uit haar schoot zal geboren worden. Daarom wordt ze na die belofte Eva, d. i. *moeder des levens*, genaamd.

Deze belofte, die wel in Christus eerst volkomen vervuld is, maar die toch tegelijk op *heel het zaad des verbonds* ziet, gelijk Calvijn reeds terecht heeft opgemerkt, is dan ook de heerlijke hope, die Eva in haar harte omdraagt, en die, wanneer ze haar eerstgeborene baart, tot uiting komt in dat aandoenlijke woord: Ik heb een man van den *Heere*, d. i. den God des Verbonds, gekregen. En al heeft Eva zich vergist, toen ze in dat eerste kind, in Kaïn de vervulling der belofte meende te zien, — want niet allen, die naar het vleesch geboren worden, zijn kinderen der belofte — straks blijkt de belofte Gods toch waarheid te zijn geweest, als de kinderen uit de heilige geslachtslinie wordt geboren, die van Seth doorloopt tot Noach, om daarna in Sem zich te verbijzonderen en in Abraham over te gaan tot Israël, dat dan het volk des verbonds worden zal. Vandaar — een uitdrukking die vaak tot misverstand aanleiding heeft gegeven en die toch in dit verband genomen, juist zulk een rijken en diepen zin heeft, — dat de kinderen uit deze heilige geslachtslinie geboren, reeds in Gen. 6 : 2 *zonen Gods* worden genoemd. Zonen Gods, niet omdat ze door heiligen levenswandel uitblonken of als Henoch met God wandelden, want wat in Genesis 6 van deze „zonen Gods" verhaald wordt, hoe ze zich vermengden met de „dochteren der menschen" en daardoor de gruwel der goddeloosheid ten top steeg, toont eer het tegendeel, maar „zonen Gods", omdat zij behoorden tot het zaad des verbonds en daarom voor kinderen Gods werden gerekend, in tegenstelling met het van God afgevallen geslacht van Kaïn, dat den verbondszegen had verbeurd.

Wat bij de sluiting van het Genadeverbond aan Abraham beloofd werd: Ik zal uw God en de God van *uw zaad* zijn, was dus niet iets nieuws, niet iets wat nu eerst openbaar werd en alleen gold voor het zaad van Abraham, maar het was de ordinantie Gods voor het Genadeverbond van het Paradijs af en het werd reeds verwerkelijkt in de heilige geslachtslinie, die door de patriarchen vóór den zondvloed heen loopt. Alleen de *openbaring* van deze genade Gods is bij Abraham rijker en voller dan ze in het Paradijs geschonken kon worden: daar is de belofte nog gegoten in den vorm van een strafdreiging tegen Satan; daar is het nog alleen de aankondiging, dat God *vijandschap* zal zetten tusschen de slang en tusschen Eva met haar zaad; daar wordt alleen de relatie met Satan afgebroken, maar nog niet gezegd, hoe de relatie met God den Heere hersteld zal worden. Maar bij Abraham, den vader der geloovigen, neemt de belofte Gods voor het »zaad des verbond" een veel rijker vorm aan, want nu is het niet meer: Satan zal uw vijand zijn, maar Ik zal uw God zijn, en volgt er daarom op: en de God *van uw zaad*. Zooals God de God van Abraham was geweest, de God des verbonds die hem riep uit Ur der Chaldeeën, die de rijkste beloften hem schonk, die hem rechtvaardigde door het geloof, die hem kende en liefhad, die zijn zonden vergaf en zijn gebed verhoorde, zoo zou die zelfde God de God zijn voor het zaad uit Abraham geboren. Hij zou hun God zijn en zij zouden zijn kinderen worden genaamd. Wat in het »zonen Gods« in Genesis 6 reeds lag aangeduid, wordt bij Israël, het uitverkoren volk Gods, dan ook eerst ten volle verstaan. God noemt Israël zijn *zoon*, zijn eerstgeborene (Exodus 4 : 22) en Israel noemt God zijn *Vader* (Jesaja 63 : 16). En dat dit niet alleen gold voor het volk als *geheel*, niet alleen voor de volwassenen, die reeds tot het geloof waren gekomen, maar ook voor de *kinderen* uit het volk geboren, blijkt uit het teeken der besnijdenis, het zegel van dit verbond der genade, dat op Gods bevel aan elk kind wordt gegeven, dat uit Abraham is geboren. Vandaar dat God de Heere, wanneer de afgodische ouders onder Israel hun kinderen den Moloch offeren, door Ezechiel zeggen laat: „Is het wat kleins, dat gij, niet uwe, maar *mijne* kinderen geslacht hebt en hebt ze overgegeven, als gij hen door het vuur hebt doen gaan" (Ezech. 16 : 21). Zelfs de kinderen dezer afgodische ouders noemt God de Heere nog *zijn kinderen*, juist om daarmede te sterker te doen uitkomen, welk een gruwel het was, dat de ouders deze kinderen, Gods kinderen, hadden geofferd aan de afgoden.

Zoo is God de Heere de God van het zaad des verbonds en zijn deze kinderen »kinderen des Heeren", die recht hebben Hem hun »Vader" te noemen en die Hij tot »zijn zonen en dochteren" aannemen wil. Want deze belofte Gods aan Abraham geschonken, geldt niet alleen voor Israël, maar geldt ook voor ons. Reeds op zich zelf zou het ondenkbaar wezen, gelijk Calvijn terecht opmerkt, dat waar heel het Nieuwe Testament ons leert, dat de genade nu overvloediger en rijker is dan onder het Oude verbond, God de Heere deze rijke belofte aan Abraham, voor zijn zaad gedaan, aan ons zaad onthouden zou. We zouden dan door de komst van Christus niet rijker, maar armer zijn geworden; we zouden niet meer, maar minder dan Israël bezitten; Israel's kinderen zouden Gods kinderen zijn geweest en onze kinderen zouden niet Gods kinderen zijn. Het is daarom een loochening van de volheid der genade Gods, die in Christus ons geschonken is, wanneer men deze verbondsbelofte niet even rijk op onze kinderen durft toepassen. Het is in strijd met het woord van Christus zelf, die de kinderkens zegende en sprak: Laat af en verhindert ze niet, want derzulken is het Koninkrijk der hemelen. Het is in strijd bovenal met hetgeen de Heilige Geest zelf, toen Hij op den Pinksterdag op de Apostelen werd uitgestort, door den mond van Petrus liet verkondigen als de heerlijke belofte van wat onder het Nieuwe verbond de genadige beschikking Gods zijn zou: »Want u komt de belofte toe en *uwen kinderen*« Hier, waar de Nieuwe Bedeeling aanvangt, waar de Kerk van Christus wordt gesticht, wordt de belofte aan Abraham geschonken, nu tot alle geloovigen uitgebreid. De belofte Gods komt u toe en uwen kinderen. Hij wil uw God zijn en de God van uw zaad.

Het is de eere van onze gereformeerde vaderen, dat zij deze verbondsgedachte zoo diep hebben begrepen en zoo heerlijk hebben beleden. In ons Doopformulier wordt daarom gezegd, dat »onze kinderen, gelijk zij zonder hun weten der verdoemenis in Adam deelachtig worden, *alzoo* ook weder in Christus tot genade worden aangenomen«. Onze kinderen worden daarom verder in dit formulier genoemd: »erfgenamen van het rijk Gods en van zijn verbond«, en daar niemand erfgenaam kan wezen van het Rijk Gods of hij moet tot kind Gods zijn aangenomen, ligt reeds daarin opgesloten, dat onze kinderen als kinderen Gods worden beschouwd. In het gebed vóór den doop wordt dit nog uitdrukkelijker uitgesproken, want de Kerk bidt hier: »wij bidden u bij uwe grondelooze barmhartigheid, dat Gij dit *uw* kind genadiglijk wilt aanzien en door uwen Heiligen Geest uwen Zoon Jezus Christus wilt inlijven". Dit *uw kind* is hier zelfs de pleitgrond, waarop heel deze voorbede rust. Dat kind, dat ten doop wordt aangeboden, moge in zonde ontvangen en geboren, ja der verdoemenis zelve onderworpen zijn, het is, zoo wil de Kerk in dit gebed zeggen, toch o God *uw* kind. En zooals de barmhartigheid van een vader te sterker zal worden opgewekt wanneer hij zijn kind arm en ellendig voor zich ziet, omdat het *zijn* kind is, zoo bidt de Kerk ook, dat de God de Heere naar zijn grondelooze barmhartigheid daarom in genade op dit kind moge nederzien, omdat het *Zijn kind* is.

Dat deze kostelijke en troostvolle verbondsleer, door onze vaderen aan de Schrift ontleend en in ons Doopformulier uitgesproken, in onze dagen nog altoos door velen niet gekend en zelfs als een schadelijke nieuwigheid verworpen wordt, mag geen oogenblik er toe verleiden om, uit vrees van aanstoot te geven, deze verbondsleer in de prediking niet te laten uitkomen. Op de spits gedreven behoeft deze verbondsleer daarom niet; voor eenzijdige excessen hebben we zelf meer dan eens gewaarschuwd; en zeker mag nooit vergeten worden, dat naast deze verbondsbeschouwing van het »zaad der geloovigen« de ernstige waarschuwing der Schrift staat, dat niet allen Israel zijn, die Israel worden genaamd. Als in de dagen van Christus' omwandeling op aarde de Joden zeggen: wij zijn Abrahams zaad en wij hebben eenen Vader, namelijk God, dan antwoordt de Heere Jezus hun om dezen valschen roem af te snijden: »Indien God uw Vader ware, zoo zoudt gij mij liefhebben. Gij zijt uit den vader den duivel en wilt de begeerten uws vaders doen« (Joh. 8 : 33—44). Maar hoezeer daarom bij elk kind des verbonds, wanneer het opwast, moet worden aangedrongen op zelfonderzoek, of de liefde tot Christus, die het ware kenmerk is, of men een kind van God is, wel in het hart wordt gevonden, teneinde alle valsche gerustheid en vleeschelijk betrouwen weg te nemen, toch mag de verbondsgedachte zelve daarom nooit worden prijs gegeven. Zelfs dan wanneer Paulus in den brief aan de Romeinen het ernstigst de Joden waarschuwt, om noch op hun afkomst uit Abraham, noch op de besnijdenis te vertrouwen, voegt hij er toch aan toe: dat „zij Israelieten zijn, dat hunner is de *aanneming tot kinderen* en de heerlijkheid en de verbonden en de beloftenissen" (Rom. 9 : 4). En wat de Apostel hier zegt van de Joden in zijn dagen, geldt natuurlijk in nog veel sterkere mate van de kinderen der Christ-geloovige ouders, die in het verbond Gods geboren zijn. Ook hunner is de aanneming tot kinderen en de heerlijkheid des Evangelies en de verbonden en de beloftenisse Gods. En wel verre, dat dit zorgelooze en goddelooze menschen zou maken, gelijk onze Cathechismus het uitdrukt, of gelijk men thans wel zeggen hoort, de menschen met een ingebeelden hemel naar de hel zou laten gaan, zal deze verbondsbeschouwing, mits goed verstaan, juist het krachtigste middel wezen, om de harten onzer kinderen tot Christus te leiden. *Mijn zoon*, zegt de Goddelijke wijsheid bij Salomo, geef mij uw hart, en juist in dat *mijn zoon* ligt de sterkste drangreden, ligt het heiligste recht, om het hart van het zaad des verbonds voor Christus op te eischen.

Niet hetzelfde.

Met opzet hebben we, toen we de vraag bespraken, welke gevolgen er uit voortvloeiden, wanneer een predikant zijn ambt neerlegde om tot een anderen staat des levens over te gaan, ons bepaald tot een principieele uiteenzetting van dit vraagstuk en het noemen van bepaalde gevallen en personen vermeden. Een uiteenzetting van een kerkrechtelijk vraagstuk behoort gespeend te blijven aan alles wat aan persoonlijke polemiek zou kunnen doen denken.

Toch dient, nu in de pers namen van bepaalde personen genoemd zijn, en men er zelfs een verwijt van gemaakt heeft, dat het optreden van den éénen ex-predikant wel is afgekeurd, maar dat van een ander niet, de juiste toedracht van zaken wel te worden meegedeeld.

Geen van beide personen, op wie men het oog had, heeft, nadat hij tot een „anderen staat des levens" is overgegaan, meer het Woord of de Sacramenten in onze Gereformeerde Kerken bedlend. De bevoegdheid daartoe zou hun ook ontbroken hebben, omdat de Classis, die hun ontslag uit den dienst verleende, hen niet emeritus heeft verklaard, maar geheel uit hun ambt ontslagen heeft.

In het eene geval echter, waar de predikant zijn ambt neerlei om aan het hoofd te gaan staan van een Tehuis voor Christelijke studenten, heeft de Classis bij het ontslag uit den dienst uitdrukkelijk verklaard, dat de bevoegdheid hem werd geschonken om op uitnoodiging van een kerkeraad een stichtelijk woord voor de gemeente te spreken. Of dit besluit van de Classis juist is geweest, hebben we thans niet te beoordeelen, maar kerkrechtelijk is de hier bedoelde persoon dus volkomen bevoegd om voor onze Kerken op te treden.

In het andere geval, waar de predikant zijn dienst verliet om advocaat te worden, heeft de Classis alleen verklaard, dat hem verlof wordt gegeven tot een anderen staat des levens over te gaan, maar werd hem niet vergund de eere en naam van Dienaar te behouden, en zelfs niet de bevoegdheid geschonken om nog een stichtelijk woord voor de gemeente te spreken. Dat bedoelde persoon dit toch gedaan heeft, al geschiedde het volkomen ter goeder trouw, was kerkrechtelijk dus niet in den haak.

De beide gevallen staan dus metterdaad niet gelijk, en het zou onbillijk wezen het